

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ

การละเมิดสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๘

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๘/๒๕๖๘

เรื่อง สิทธิชุมชน กรณีร้องเรียนคัดค้านการประกอบกิจการเหมืองแร่พลูออไรต์ ในพื้นที่
ตำบลสันติคีรี อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ร้อง

ผู้ถูกร้อง

บริษัท

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องยื่นหนังสือร้องเรียนผ่านกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๙๙/๒๕๖๗ ลงวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๖๗ ว่า คำขอประทานบัตรโครงการเหมืองแร่พลูออไรต์ [REDACTED] ของผู้ถูกร้อง ในพื้นที่ [REDACTED] ตำบลสันติคีรี อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งประกอบด้วยชุมชนบ้านห้วยมะกอก บ้านห้วยตะพาบ บ้านห้วยตองก้อ และชุมชนใกล้เคียง เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าปกากะญอ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ อาศัยอยู่ในพื้นที่มายาวนาน และพื้นที่คำขอประทานบัตรดังกล่าวอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยมฝั่งซ้าย อยู่ติดกับชุมชนและลำห้วยแม่ลาที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำแม่ลาหลวง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งผู้ถูกร้องเคยประกอบกิจการเหมืองแร่พลูออไรต์ในพื้นที่ดังกล่าว และก่อให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชน แหล่งน้ำธรรมชาติ และป่าไม้เป็นอย่างมาก จึงขอให้ตรวจสอบ

๒. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้

๒.๑ รายการเอกสาร พยานหลักฐานจากการตรวจสอบ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑.๑ หนังสืออำเภอแม่ลาน้อย ที่ มส ๐๕๑๘.๔/๑๒๙๔ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๒ หนังสือสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ มส ๐๐๑๔.๓/๕๐๕ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๓ หนังสือองค์การบริหารส่วนตำบลสันติคีรี ที่ มส ๗๕๐๐๑/๒๖๗ ลงวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๔ หนังสือสำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เขต ๓ เชียงใหม่ ด่วนมาก ที่ อก ๐๕๑๒/๕๒๗ ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๕ หนังสือสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่ มส ๐๐๓๔(๔)/๓๕๗ ลงวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๖ หนังสือบริษัท [REDACTED] ลงวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๒.๑.๗ รายงานการลงพื้นที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ระหว่างวันที่ ๒๕ - ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ณ ตำบลสันติคีรี อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

๒.๒ ข้อเท็จจริงจากการตรวจสอบ

๒.๒.๑ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง

๑) ผู้ร้องและประชาชนบ้านห้วยตะพาบ บ้านห้วยมะกอก บ้านห้วยตองก้อ และชุมชนใกล้เคียงในตำบลสันติคีรี ส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าปกาเกอะญอที่อยู่อาศัยมากว่า ๑๐๐ ปี ก่อนการทำเหมือง ผู้ถูกร้องประกอบกิจการเหมืองแร่ฟลูออไรต์ ระหว่างปี [REDACTED] และต่ออายุประทานบัตรอีก ๖ ปี ต่อมาได้ยื่นคำขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ฟลูออไรต์ในพื้นที่เดิมบางส่วน ซึ่งสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนรับจดทะเบียนคำขอ [REDACTED] ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๓๘

๒) ปี ๒๕๖๔ ผู้ถูกร้องได้สำรวจแร่เพื่อประกอบกิจการอีกครั้ง และเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนได้จัดรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ที่ขอประทานบัตร ณ โรงเรียน [REDACTED] ตำบลสันติคีรี มีผู้เข้าร่วม ๑๓ คน โดยไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนในพื้นที่เข้าร่วม เนื่องจากผู้ร้องและประชาชนไม่ไว้วางใจการจัดรับฟังความคิดเห็นดังกล่าว และไม่ประสงค์ให้ผู้ถูกร้องประกอบกิจการเหมืองแร่ในพื้นที่

๓) พื้นที่ประกอบกิจการเหมืองแร่อยู่ห่างจากบ้านห้วยตะพาบประมาณ ๓๐๐ เมตร ในอดีตผู้ถูกร้องได้ปล่อยน้ำชะล้างแร่ลงสู่ลำห้วย และระเบิดหินเพื่อสร้างอุโมงค์ อีกทั้ง

/ทิ้งกองแร่...

ทั้งกองแร่ฟลูออไรต์ไว้ติดกับลำห้วยตั้งแต่เลิกประกอบกิจการถึงปัจจุบัน (กรกฎาคม ๒๕๖๗) ส่งผลกระทบต่อที่ทำกินของประชาชน ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายและระบบนิเวศเสียหาย การระเบิดหินทำให้มีฝุ่นละอองฟุ้งกระจาย และการใช้แรงงานข้ามชาติทำให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น การลักขโมยยาเสพติด และพื้นที่ทำเหมืองอยู่ติดกับลำห้วยแม่ลาซึ่งเป็นต้นน้ำของแม่น้ำแม่ลาหลวงที่ประชาชนใช้อุปโภคบริโภค

๒.๒.๒ ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ถูกร้อง

๑) พื้นที่ตามคำขอประทานบัตร [REDACTED] ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๓๘ บางส่วนเป็นพื้นที่เดิมของประทานบัตรที่ผู้ถูกร้องทำเหมืองแบบอุโมงค์ตั้งแต่ปี [REDACTED] และต่ออายุประทานบัตรอีก ๖ ปี เมื่อประทานบัตรสิ้นอายุแล้ว แต่ยังมีปริมาณแร่ฟลูออไรต์คงเหลือ ผู้ถูกร้องจึงยื่นคำขอประทานบัตรใหม่ทับซ้อนพื้นที่ประทานบัตรเดิม ต่อมาความต้องการใช้แร่ฟลูออไรต์ลดลง ราคาแร่ตกต่ำ ผู้ถูกร้องจึงชะลอการขอประทานบัตรเนื่องจากไม่คุ้มค่าการลงทุน กระทั่งความต้องการใช้แร่เพิ่มขึ้น ราคาแร่เริ่มคึกคัก ประกอบกับพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐ กำหนดให้ทำเหมืองแร่ได้เฉพาะพื้นที่ที่กำหนดเป็นเขตแหล่งแร่เพื่อการทำเหมืองเท่านั้น พื้นที่ตามคำขอประทานบัตรเป็นพื้นที่ทำเหมืองแร่เดิม และเป็นคำขอที่ได้ยื่นไว้ก่อนพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐ มีผลใช้บังคับ คณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการแร่แห่งชาติจึงกำหนดพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นเขตแหล่งแร่เพื่อการทำเหมือง ตามแผนแม่บทบริหารจัดการแร่ ฉบับที่ ๑ ผู้ถูกร้องจึงยื่นคำขอประทานบัตรตามระเบียบและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และลดพื้นที่ลงเหลือ ๑๑๔ ไร่ ๒ งาน ๖๔ ตารางวา (๑๑๔-๒-๖๔ ไร่)

๒) ผู้ถูกร้องจัดทำรายงานผลการสำรวจลักษณะธรณีวิทยา คุณภาพแร่ ศักยภาพแร่ในพื้นที่คำขอประทานบัตร เสนอต่อกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ (กพร.) เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและได้รับความเห็นชอบแล้ว และได้จัดทำแผนผังโครงการทำเหมือง ความเหมาะสมของเทคโนโลยีที่ใช้ในการทำเหมือง เสนอต่อ กพร. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณา

๓) ผู้ถูกร้องยื่นขออนุญาตเข้าทำเหมืองแร่ในพื้นที่ป่าไม้ต่อสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้ว โดยจะใช้เครื่องจักรและเทคโนโลยีที่มีความปลอดภัยตามหลักวิชาการ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ขณะนี้เรื่องอยู่ระหว่างการพิจารณา

๔) ผู้ถูกร้องได้ดำเนินการเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนตาม มาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐^๑ โดยปิดประกาศการขอประทานบัตร เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องและ

/ชุมชน...

^๑ มาตรา ๕๖ เมื่อได้รับคำขอประทานบัตรแล้ว ให้เจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ที่กำหนดเขตพื้นที่ประทานบัตรโดยวิธีการรังวัดหรือวิธีการอื่นใดตามมาตรา ๑๑๙

เมื่อได้กำหนดเขตพื้นที่ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้เจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ประกาศการขอประทานบัตรของผู้ยื่นคำขอโดยปิดประกาศเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสามสิบวันไว้ในที่เปิดเผย ณ สำนักงาน

ชุมชนทราบ และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนเตรียมจัดรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ในพื้นที่ที่ขอประทานบัตร พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๑ โดยมีหนังสือและปิดประกาศ เชิญชวนชุมชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น และปิดประกาศล่วงหน้าให้ทราบถึงวัน เวลา และสถานที่จัดรับฟังความคิดเห็นไม่น้อยกว่าสามสิบวัน แต่เมื่อถึงวันที่กำหนดได้มีกลุ่มบุคคลมาคัดค้าน ปิดเส้นทางเข้าออกไม่ให้เจ้าหน้าที่เข้าจัดรับฟังความคิดเห็น

๕) ผู้ถูกร้องยังไม่ได้ดำเนินการใดกรณีปัญหาความขัดแย้งหรือการคัดค้าน ของชุมชน แต่เห็นว่าการประชาสัมพันธ์หรือการทำความเข้าใจกับชุมชนมีข้อจำกัดเรื่องการสื่อสาร ทางภาษากับประชาชนในพื้นที่ อีกทั้งยังขาดประสบการณ์ในหลายด้าน ทำให้เกิดการคัดค้านการขอ ประทานบัตร ในชั้นนี้ผู้ถูกร้องอยู่ระหว่างการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment: EIA) แต่ยังไม่สามารถจัดรับฟังความคิดเห็นเพื่อประกอบ การทำ EIA ได้ เนื่องจากที่ผ่านมามีกลุ่มบุคคลคัดค้านปิดเส้นทางเข้าออก จึงยุติไปก่อน

๒.๒.๓ ข้อเท็จจริงจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑) สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน (สอจ.แม่ฮ่องสอน)

(๑) ความเป็นมาคำขอประทานบัตร

ก. ผู้ถูกร้องยื่นคำขอประทานบัตรทำเหมืองแร่พลูมไรต์ต่อ สอจ.แม่ฮ่องสอน โดยวิธีการทำเหมืองแบบอุโมงค์ ซึ่งเป็นการทำเหมืองประเภทที่ ๓ เหมืองใต้ดิน ตามคำขอประทานบัตร [REDACTED] ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๓๘ และได้รังวัดกำหนดเขตคำขอได้เนื้อที่ ๑๒๓ - ๓ - ๐๐ ไร่ และเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑A และ ๑B ต่อมา สอจ.แม่ฮ่องสอนจึงจัดทำประกาศ กพร. เรื่อง ขอประทานบัตรเหมืองแร่ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบ ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๑๐ จากนั้นผู้ถูกร้องยื่นหนังสือขอให้ตัดเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑A ออกจากคำขอประทานบัตร คงเหลือเนื้อที่ ๑๑๔ - ๒ - ๖๔ ไร่

ข. ลักษณะทางธรณีวิทยาแหล่งแร่และแผนผังโครงการทำเหมือง มีความเหมาะสมตามหลักวิชาการและสอดคล้องกับระเบียบกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ ว่าด้วยการจัดทำรายงานลักษณะธรณีวิทยาแหล่งแร่ และแผนผังโครงการทำเหมือง พ.ศ. ๒๕๕๕ ลงวันที่

/๒๘ กันยายน...

เจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการกำนัน ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และที่ทำการองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ที่มีการยื่นขอประทานบัตร เมื่อครบกำหนดเวลา ให้เจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่จัดให้มีการรับฟัง ความคิดเห็นของชุมชนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

ในกรณีที่ประชาชนในชุมชนไม่เห็นด้วยกับการทำเหมือง และผู้ออกประทานบัตรไม่สามารถวินิจฉัยให้ได้ ข้อยุติจะสั่งให้เจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่จัดให้มีการทำประชามติของประชาชนในพื้นที่ที่ขอประทานบัตร โดยผู้ยื่นคำขอประทานบัตรต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายก็ได้

หลักเกณฑ์ วิธีการ และค่าใช้จ่ายในการทำประชามติให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด

๒๘ กันยายน ๒๕๕๕ แผนผังโครงการมีความถูกต้องตามหลักวิศวกรรมและถูกต้องตามความเห็นของ กพร. แต่ยังไม่มีการพิจารณาคำขอประทานบัตร เนื่องจากผู้ถูกร้องอยู่ระหว่างการจัดทำเอกสารประกอบ ได้แก่ การขอใช้ประโยชน์พื้นที่ รายงาน EIA รายงานการศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ความเหมาะสมของเทคโนโลยีที่ใช้ในการทำเหมือง และความเห็นจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(๒) รายละเอียดการจัดรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ตามมาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐

ก. การจัดรับฟังความคิดเห็นของชุมชน เป็นไปตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ที่ขอประทานบัตร พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๑ ซึ่งได้จัดทำประกาศ กพร. เรื่อง ขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ ลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๔ แจ้งให้ประชาชนทราบเป็นเวลาสามสิบวัน และจัดทำประกาศเจ้าพนักงานอุตสาหกรรมแร่ประจำท้องที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เรื่อง ขอเรียนเชิญเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ ลงวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๖๕

ข. เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ สอจ.แม่ฮ่องสอนได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ที่ขอประทานบัตร ณ โรงเรียน [REDACTED] ตำบลสันติคีรี มีผู้ร่วมประชุม ๑๓ คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ สอจ.แม่ฮ่องสอน เจ้าหน้าที่สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เขต ๓ เชียงใหม่ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลสันติคีรี เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผู้ใหญ่บ้านแม่ปาง [REDACTED] ตำบลสันติคีรี และผู้ใหญ่บ้านห้วยโก๋ปา [REDACTED] ตำบลสันติคีรี แต่ไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัศมีไม่เกิน ๑ กิโลเมตร เข้าร่วมประชุม ทำให้การรับฟังความคิดเห็นไม่สมบูรณ์ ซึ่งจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายต่อไป นอกจากนี้ สอจ.แม่ฮ่องสอนได้มีหนังสือชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับคำขอประทานบัตรของผู้ถูกร้องไปยังผู้ร้องเรียนโดยตรง และอยู่ระหว่างดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงจากผู้มีส่วนได้เสีย ผู้เชี่ยวชาญ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำหรับเป็นข้อมูลประกอบการวินิจฉัยปัญหาข้อห่วงกังวลของชุมชนต่อไปตามขั้นตอนการขอประทานบัตร

๒) องค์การบริหารส่วนตำบลสันติคีรี (อบต.สันติคีรี)

(๑) พื้นที่บริเวณโดยรอบคำขอประทานบัตรอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยมฝั่งซ้าย และอยู่ใกล้กับลำห้วยแม่ลาและโป่งน้ำร้อน เป็นที่ตั้งของบ้านห้วยมะกอก [REDACTED] ตำบลสันติคีรี แบ่งเป็น ๓ กลุ่มบ้าน ได้แก่ บ้านห้วยมะกอก ๘๕ ครัวเรือน บ้านห้วยตะพาบ ๒๗ ครัวเรือน และบ้านห้วยตองก่อ ๒๙ ครัวเรือน ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าปกากะญอ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีโรงเรียน [REDACTED] ซึ่งมีนักเรียน ๗๙ คน

/(๒) อบต.สันติคีรี...

(๒) อบต.สันติคีรีได้จัดประชุมเพื่อพิจารณาอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกรณีโครงการเหมืองแร่ของผู้ถูกร้อง ซึ่งที่ประชุมมีมติไม่เห็นชอบให้ดำเนินโครงการ และได้แจ้งมติดังกล่าวให้ผู้ถูกร้องทราบแล้ว

๓) อำเภอมะนังน้อย

พื้นที่โครงการทำเหมืองแร่ของผู้ถูกร้องแบ่งเป็น ๒ ส่วน ได้แก่ พื้นที่คำขอประทานบัตร และพื้นที่คำขอใบอนุญาตจัดตั้งสถานที่ทิ้งหรือเก็บมูลดินทรายนอกเขตเหมืองแร่ และเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๔ [REDACTED] ผู้ใหญ่บ้านห้วยมะกอก [REDACTED] ยื่นหนังสือคัดค้านโครงการเหมืองแร่และขอให้ยุติโครงการ โดยแจ้งว่ามีประชาชนหลายตำบล ได้แก่ แม่ลาหลวง แม่โถ แม่นาจาง และขุนแม่ลาน้อย ห่วงกังวลต่อผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม ยาเสพติด การคมนาคม และแรงงานข้ามชาติ ซึ่งอำเภอมะนังน้อยมีคำสั่งที่ ๑๖๑/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๔ แต่งตั้งคณะกรรมการเกี่ยวกับการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ เพื่อประสานติดตามและแก้ปัญหาดังกล่าว

๔) สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เขต ๓ เชียงใหม่

(๑) เนื่องจากคำขอประทานบัตร [REDACTED] ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑B กระทรวงอุตสาหกรรมจะต้องเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อขอความเห็นชอบก่อนการพิจารณาอนุญาตประทานบัตร และการอนุญาตเป็นการพิจารณาของคณะกรรมการแร่ตามที่กำหนดไว้ในหมวด ๒ ของพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยอธิบดี กพร. มีอำนาจอนุญาตตามความเห็นของคณะกรรมการแร่

(๒) อธิบดี กพร. มีอำนาจอนุญาตและวินิจฉัยกรณีที่ประชาชนในชุมชนไม่เห็นด้วยกับการทำเหมือง ตามมาตรา ๕๖ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งในกรณีนี้มีการคัดค้านจากชุมชน และประชาชนไม่ได้เข้าร่วมรับฟังความคิดเห็นในสถานที่ที่จัดไว้ กพร. จึงให้ สอจ.แม่ฮ่องสอน สำนักงานอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ เขต ๓ เชียงใหม่ และผู้ขอประทานบัตร ตรวจสอบประเด็นการคัดค้านและชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชนเพิ่มเติม และสรุปผลรายงานให้ กพร. ทราบ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา โดย สอจ.แม่ฮ่องสอนมีหนังสือชี้แจงผู้คัดค้านแล้ว และผู้ถูกร้องอยู่ระหว่างรวบรวมข้อมูลเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและทำความเข้าใจกับชุมชน เนื่องจากประเด็นการคัดค้านมีความหลากหลาย การชี้แจงทำความเข้าใจต้องครอบคลุมชัดเจน เพื่อให้ชุมชนทราบข้อมูลของโครงการอย่างเป็นอิสระ ปราศจากการถูกชักจูงและการกดดันจากแกนนำหรือผู้มีอิทธิพล

๕) สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดแม่ฮ่องสอน

(ทสจ.แม่ฮ่องสอน)

(๑) การขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติเพื่อการทำเหมืองแร่ จะพิจารณาตามระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ

/ว่าด้วย...

ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การขออนุญาตและการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัย ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๕ ลงวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๖๕ โดยผู้ที่ประสงค์จะขออนุญาต ต้องยื่นคำขอต่อ ทสจ.แม่ฮ่องสอน พร้อมเอกสารประกอบคำขอ หากเอกสารหลักฐานประกอบคำขอ ครบถ้วน จะจัดทำรายงานพร้อมทั้งความเห็นเบื้องต้นเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อให้เจ้าหน้าที่ ออกไปตรวจสอบสภาพป่าร่วมกับสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ท้องที่ และรายงานผลการตรวจสอบสภาพป่า พร้อมความเห็นให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ เพื่อรายงานกรมป่าไม้ดำเนินการต่อไป

(๒) ผู้ถูกร้องยื่นคำขออนุญาตเข้าทำเหมืองแร่ฟลูออไรต์ภายในเขต ป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยวมฝั่งซ้ายต่อ ทสจ.แม่ฮ่องสอน แต่เอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วน จึงแจ้งให้ ผู้ถูกร้องจัดส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม ได้แก่ รายละเอียดโครงการที่ขอเข้าทำประโยชน์ วัตถุประสงค์ ลักษณะการดำเนินงานของโครงการ ผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการ ผลตอบแทนโครงการ ระยะเวลา คื่นทุน แนวทางการบริหารและการจัดการโครงการ พร้อมแบบแปลนแผนผัง แผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน เอกสารหลักฐานที่แสดงผลการพิจารณาให้ความเห็นจากสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ เอกสารรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมฉบับสมบูรณ์

๒.๒.๔ การแสวงหาข้อเท็จจริงของพนักงานเจ้าหน้าที่

๑) วันที่ ๒๕ - ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๖๗ พนักงานเจ้าหน้าที่ พร้อมด้วยผู้ร้อง และประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ทำเหมืองแร่ ได้ลงพื้นที่ตรวจสอบบริเวณโครงการทำเหมืองแร่เดิม ของผู้ถูกร้อง (หยุดประกอบกิจการตั้งแต่ปี ๒๕๓๙) พบว่าพื้นที่ไม่มีสภาพเป็นเหมืองแร่แล้ว มีสภาพ กลมกลืนกับพื้นที่ป่าโดยรอบ มีเพียงร่องรอยการขุดเหมืองที่มีลักษณะเป็นอุโมงค์

ผู้ร้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบ ห่วงกังวลต่อ ปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศ เนื่องจากในอดีตการประกอบ กิจการของผู้ถูกร้องมีการระเบิดหินสร้างอุโมงค์ ปลอยน้ำชะล้างแร่ลงสู่ลำห้วย มีปัญหาด้านสังคม จากการใช้แรงงานต่างด้าว ทั้งนี้ แม้ที่ผ่านมาจะไม่พบผู้ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยและไม่ปรากฏ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมหรือพืชผลการเกษตร แต่ประชาชนในชุมชนทั้งหมดยังคงคัดค้านและไม่เห็นด้วยกับการทำเหมืองแร่ของผู้ถูกร้อง จึงไม่มีผู้ใดเข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นต่อคำขอ ประทานบัตรที่ สอจ.แม่ฮ่องสอนจัดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ ณ โรงเรียน [REDACTED] และ หากจะจัดประชุมอีก ก็จะไม่มีประชาชนในชุมชนเข้าร่วมเช่นเดียวกับที่ผ่านมา

๒) การประกอบกิจการเหมืองแร่ฟลูออไรต์ของผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นเหมือง ได้ดินในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ นอกจากจะเป็นกิจการที่ต้องขอประทานบัตร ตามพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐ แล้ว ยังเป็นกิจการที่ต้องจัดทำ EIA ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม และตามประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติ

/และสิ่งแวดล้อม...

และสิ่งแวดล้อม เรื่อง กำหนดโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการ ซึ่งต้องจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม พ.ศ. ๒๕๖๑ ข้อ ๓^๒ และจะต้องขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ประกอบระเบียบคณะกรรมการพิจารณาการใช้ประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข การขออนุญาตและการอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยในเขตป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๕ ข้อ ๗^๓

๓. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรณีตามคำร้องมีประเด็นที่ต้องพิจารณาว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำ อันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน กรณียื่นคำขอประทานบัตรเหมืองแร่พลูมไรต์ ในพื้นที่ [REDACTED]

[REDACTED] ตำบลสันติคีรี อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน หรือไม่ อย่างไร โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๑ ได้ให้การรับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานรัฐ และมาตรา ๔๓ (๒) และ (๓) ได้รับรองสิทธิการมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน รวมทั้งสามารถเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ หรืองดเว้น การดำเนินการใดอันจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชน โดยเป็นหน้าที่ของรัฐบาลตามมาตรา ๕๗ (๒) ที่จะต้องดำเนินการให้เกิดการอนุรักษ์ คุ้มครอง บำรุงรักษา พัฒนา บริหารจัดการ และใช้หรือจัดให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เกิดประโยชน์อย่างสมดุลและยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนและชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมดำเนินการและได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าว และมาตรา ๕๘ ยังได้วางหลักไว้ในกรณีที่รัฐจะดำเนินการใดหรือรัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพ อนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชน สิ่งแวดล้อม รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพ สิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย

/และประชาชน...

^๒ ข้อ ๓ ให้โครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาต ตามขนาดที่กำหนดไว้ในเอกสารท้ายประกาศ ๓ และ ๔ เป็นโครงการ กิจกรรม หรือการดำเนินการ ซึ่งผู้ดำเนินการหรือผู้ขออนุญาตต้องจัดทำรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม

^๓ ข้อ ๗ บุคคลใดที่มีความจำเป็นและประสงค์จะขออนุญาตเข้าทำประโยชน์หรืออยู่อาศัยภายในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ให้ยื่นคำขอพร้อมเอกสารและหลักฐานที่ระบุไว้ตามแบบ ป.ส. ๒๐ แล้วแต่กรณีท้ายระเบียบนี้ต่อจังหวัด ท้องที่ที่ป่านั้นตั้งอยู่หรือหน่วยงานที่อธิบดีกำหนด และให้จัดทำคำชี้แจงเกี่ยวกับเหตุผลและความจำเป็นที่ต้องขออนุญาตประกอบคำขอด้วย ทั้งนี้ อาจดำเนินการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ได้

และประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อน เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามกฎหมายบัญญัติ โดยบุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยงานของรัฐ ก่อนการดำเนินการหรืออนุญาต โดยรัฐต้องระมัดระวังให้เกิดผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพน้อยที่สุด และตามมาตรา ๗๐ รัฐต้องส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทย กลุ่มชาติพันธุ์ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมได้อย่างสงบสุข

๓.๒ มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๕๓ เห็นชอบเรื่องแนวนโยบายในการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยง โดยให้รัฐส่งเสริมความหลากหลายทางชีวภาพในชุมชนบนพื้นที่สูง รักษาความหลากหลายของการสร้างพันธุ์พืช สร้างความมั่นคงทางอาหาร และสร้างความสมดุลของระบบนิเวศ รวมทั้งปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนเผ่าพื้นเมือง ให้การรับรองสิทธิของชนเผ่าพื้นเมืองในด้านต่าง ๆ พร้อมทั้งกล่าวถึงพันธกิจของรัฐที่พึงปฏิบัติ โดยเฉพาะในประเด็นสิทธิในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ชนเผ่าพื้นเมืองมีสิทธิเป็นเจ้าของ ใช้ประโยชน์ ถิ่นอาศัย รักษา และฟื้นฟูทรัพยากร ซึ่งพวกเขาได้เป็นเจ้าของตามประเพณีหรือเคยครอบครองใช้ประโยชน์อยู่ก่อนแล้ว

๓.๓ อีกทั้งตามหลักการชี้แนะว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights: UNGPs) ได้กำหนดกรอบแนวทางให้ทุกภาคส่วนร่วมกันเฝ้าระวังและป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจ โดยระบุถึงหน้าที่ของรัฐในการปกป้องคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ความรับผิดชอบของภาคธุรกิจในการประกอบการ โดยเคารพสิทธิมนุษยชน รวมถึงหน้าที่ของรัฐและภาคธุรกิจในการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการประกอบธุรกิจ ตลอดจนการจัดให้มีกระบวนการตรวจสอบสิทธิมนุษยชนอย่างรอบด้าน (Human Rights Due Diligence: HRDD) อีกทั้งแผนปฏิบัติการระดับชาติว่าด้วยธุรกิจกับสิทธิมนุษยชน (National Action Plan on Business and Human Rights: NAP) ระยะที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๗๐) ได้กำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติงานให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ในการป้องกัน บรรเทา หรือแก้ไขปัญห เพื่อคุ้มครองประชาชนและชุมชนไม่ให้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน อันเป็นผลจากการประกอบธุรกิจ ตลอดจนส่งเสริมแนวทางการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อและเคารพสิทธิมนุษยชนตลอดทั้งห่วงโซ่อุปทาน โดยสาระสำคัญของแผน NAP ระยะที่ ๒ เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านแรงงาน ชุมชน ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม

๓.๔ นอกจากนี้ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: ICESCR) ข้อ ๑ ยังได้ให้การรับรองสิทธิในการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการจัดการโรคภัยและทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องไม่ลดทอนวิถีชีวิตของประชาชน และตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งผลประโยชน์ร่วมกัน

๓.๕ จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่า

๑) ผู้ถูกร้องประกอบกิจการเหมืองแร่ฟลูออไรต์ ซึ่งเป็นเหมืองใต้ดิน พื้นที่ ๑๑๔-๒-๖๔ ไร่ บริเวณ [REDACTED] ตำบลสันติคีรี อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตั้งแต่ปี [REDACTED] และต่ออายุประทานบัตรอีก ๖ ปี ต่อมาเมื่อปี ๒๕๓๘ ได้ยื่นคำขอประทานบัตรเหมืองแร่ฟลูออไรต์บนพื้นที่เดิมบางส่วน ต่อ สอจ.แม่ฮ่องสอน ตามคำขอประทานบัตร [REDACTED] ลงวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๓๘ พื้นที่คำขอประทานบัตรอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ยวมฝั่งซ้าย ซึ่งเป็นลุ่มน้ำชั้นที่ ๑A และ ๑B และอยู่ติดกับลำห้วยแม่ลาที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำแม่ลาหลวง

๒) เดือนมีนาคม ๒๕๖๔ สอจ.แม่ฮ่องสอนได้ประกาศเผยแพร่คำขอประทานบัตรของผู้ถูกร้องให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบ ตามมาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐ ต่อมาเมื่อเดือนมิถุนายน ๒๕๖๕ ได้ประกาศเชิญชวนประชาชนในพื้นที่ให้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อคำขอประทานบัตรดังกล่าว และเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ สอจ.แม่ฮ่องสอนได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ณ โรงเรียน [REDACTED] ตำบลสันติคีรี โดยมีผู้ร่วมประชุม ๑๓ คน แต่ไม่มีผู้นำชุมชน และประชาชนที่อาศัยอยู่ในรัศมีไม่เกิน ๑ กิโลเมตร เข้าร่วมประชุมด้วย ทำให้การดำเนินการดังกล่าวไม่ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์หรือขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด

๓) ผู้ร้องและประชาชนที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่คำขอประทานบัตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าปกาเกอะญอ และประกอบอาชีพเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ ได้คัดค้านการขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ฟลูออไรต์ของผู้ถูกร้อง โดยห่วงกังวลปัญหาผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ทรัพยากรธรรมชาติ และระบบนิเวศ เนื่องจากในอดีต (ปี ๒๕๑๖-๒๕๓๙) การประกอบกิจการของผู้ถูกร้องมีการระเบิดหินที่ก่อให้เกิดปัญหาฝุ่นละออง ปล่อน้ำชะล้างแร่ลงสู่ลำห้วยแม่ลาที่เป็นต้นน้ำของแม่น้ำแม่ลาหลวง ซึ่งประชาชนใช้อุปโภคบริโภค ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย ระบบนิเวศเสียหาย รวมทั้งปัญหาด้านสังคมจากการใช้แรงงานต่างด้าว ทั้งนี้ แม้ที่ผ่านมาจะไม่พบผู้ได้รับผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย และไม่ปรากฏผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมหรือพิษผลทางการเกษตร แต่ประชาชนในชุมชนทั้งหมดยังคงคัดค้านและไม่เห็นด้วยกับการทำเหมืองแร่ของผู้ถูกร้อง โดยจะไม่เข้าร่วมประชุมรับฟังความคิดเห็นเช่นเดียวกับที่ผ่านมา

๓.๖ พิจารณาแล้วเห็นว่า การขอประทานบัตรทำเหมืองแร่ฟลูออไรต์ซึ่งเป็นการทำเหมืองใต้ดินของผู้ถูกร้อง จะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ที่ขอประทานบัตรที่มีระยะห่างจากแนวเขตคำขอประทานบัตรไม่เกินหนึ่งกิโลเมตร ตามมาตรา ๕๖ แห่งพระราชบัญญัติแร่ พ.ศ. ๒๕๖๐ ประกอบกับประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม เรื่อง กำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการรับฟังความคิดเห็นของชุมชนในพื้นที่ที่ขอประทานบัตร พ.ศ. ๒๕๖๑ ลงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๑ ซึ่งเป็นขั้นตอนอันเป็นสาระสำคัญเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาออกประทานบัตรของอธิบดีกรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการแร่

/เมื่อข้อเท็จจริง...

เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า เมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๕ สอจ.แม่ฮ่องสอนได้จัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ณ โรงเรียน [REDACTED] ตำบลสันติคีรีแล้ว แต่ไม่มีผู้นำชุมชนหรือประชาชนในชุมชนเข้าร่วมประชุมด้วย จึงไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ และในขณะมีมติออกรายงานฉบับนี้ สอจ.แม่ฮ่องสอนก็ยังไม่อาจจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชนได้ กรณีจึงยังไม่มีประเด็นที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะต้องพิจารณา

๓.๗ อย่างไรก็ตาม แม้การยื่นขอประทานบัตรประกอบกิจการเหมืองแร่จะเป็นเสรีภาพในการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการ แต่ผู้ประกอบการต้องมีความรับผิดชอบในการดำเนินธุรกิจโดยเคารพสิทธิมนุษยชน และรัฐมีหน้าที่ในการเฝ้าระวัง ป้องกัน เยียวยา และแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจ ตลอดจนส่งเสริมแนวทางการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อและเคารพสิทธิมนุษยชน การพิจารณาคำขอประทานบัตรจึงต้องคำนึงถึงสิทธิของบุคคลและชุมชนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองให้มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของตน

สาเหตุที่ประชาชนมีข้อห่วงกังวลในประเด็นผลกระทบด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และแหล่งน้ำธรรมชาติ เนื่องจากประชาชนในพื้นที่เป็นชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ปกากะญอที่มีวิถีชีวิตพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำและป่าไม้ที่เป็นแหล่งอาหารและแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภคและการเกษตร ประกอบกับพื้นที่บริเวณคำขอประทานบัตรอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑A และ ๑B และอยู่ติดกับลำห้วยแม่ลา ซึ่งการประกอบกิจการเหมืองแร่บริเวณพื้นที่ป่าสงวนและแหล่งต้นน้ำ อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิตของประชาชนในพื้นที่ดังกล่าว และมีความเสี่ยงต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน

กรณีจึงเป็นหน้าที่ของรัฐและผู้มีอำนาจพิจารณาที่จะต้องคำนึงถึงสิทธิในเชิงเนื้อหาของการมีส่วนร่วมและเจตจำนงของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมได้อย่างสงบสุข การจัดการมีส่วนร่วมของชุมชนในกรณีนี้ จึงต้องให้ผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนได้รับทราบข้อมูลและรายละเอียดของโครงการล่วงหน้าและเพียงพอต่อการแสดงความคิดเห็นหรือการตัดสินใจ โดยความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนในท้องถิ่นต้องมีผลเชื่อมโยงต่อการตัดสินใจของผู้ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น เพื่อให้กระบวนการพิจารณาคำขอประทานบัตรตามคำร้องนี้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชนที่ได้รับการรับรองและคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ และหนังสือสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี จึงเห็นควรเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการแร่แห่งชาติ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และกรมทรัพยากรธรณี เพื่อดำเนินการต่อไป

๔. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติในคราวประชุมด้านการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๓/๒๕๖๘ เมื่อวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๖๘ จึงมีมติว่า เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบัน สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอนไม่อาจจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของชุมชนต่อคำขอประทานบัตรของผู้ถูกร้องได้ กรณีจึงยังไม่มีประเด็นที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะต้องพิจารณา แต่ให้เสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการแร่แห่งชาติ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และกรมทรัพยากรธรณี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๔๗ (๓) และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ (๓) ประกอบมาตรา ๔๒ เพื่อดำเนินการ ดังนี้

๑) ให้กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ กำกับดูแล เฝ้าระวัง และป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจากการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการ รวมทั้งส่งเสริมแนวทางการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อและเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักการ UNGPs และแผน NAP ระยะที่ ๒

๒) ให้คณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการแร่แห่งชาติ กรมอุตสาหกรรมพื้นฐานและการเหมืองแร่ และกรมทรัพยากรธรณี ร่วมกันทบทวนเพื่อยกเลิกการกำหนดให้เป็นเขตแหล่งแร่และการอนุญาตประทานบัตรเหมืองแร่ฟลูออไรต์ ในพื้นที่ [REDACTED] ตำบลสันติคีรี อำเภอแมลน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เนื่องจากเขตแหล่งแร่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ ๑A และ ๑B และเป็นแหล่งต้นน้ำของลำน้ำสาขาตามธรรมชาติที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกัน อีกทั้งพื้นที่บริเวณโดยรอบคำขอประทานบัตรอยู่ในป่าสงวนแห่งชาติ การให้อนุญาตประกอบกิจการเหมืองแร่ในพื้นที่ดังกล่าว จึงอาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ความหลากหลายทางชีวภาพ พื้นที่ป่าไม้ และวิถีชีวิตของประชาชน รวมทั้งต้องพิจารณาถึงการประกอบกิจการที่ผ่านมาของผู้ถูกร้อง ในประเด็นการใช้น้ำชะล้างแร่และปล่อยลงลำห้วย การระเบิดหิน และการทิ้งกองแร่ฟลูออไรต์ด้วย ทั้งนี้ โดยให้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียมีส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์

นางปรีดา คงแป้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี

นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์

นางสาวปติกาญจน์ สิทธิเดช

นายวสันต์ ภัยหลีกลี้

นางสาวสุภัทรา นาคะผิว

ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ